

Wyrok z dnia 27 maja 1998 r.

II UKN 69/98

Okres pobytu za granicą w oczekiwaniu na przyznanie statusu uchodźcy politycznego nie jest ani okresem składkowym, ani okresem nieskładkowym w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U Nr 104, poz. 450 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Barbara Wagner (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 maja 1998 r. sprawy z wniosku Ryszarda O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 5 listopada 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 9 października 1996 r. [...] oddalił odwołanie Ryszarda O. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K., odmawiającej przyznania renty inwalidzkiej ze względu na brak wymaganego okresu zatrudnienia. Sąd ustalił, że wnioskodawca jest inwalidą II grupy od stycznia 1995 r. W okresie dziesięciu lat poprzedzających powstanie inwalidztwa, tj. od 31 stycznia 1985 r. do 31 stycznia 1995 r., ubezpieczony legitymuje się stażem rentowym wynoszącym 2 lata, 6 miesięcy i 14 dni. Od 15 września 1987 r. do 13 maja 1993 r. przebywał w Republice Federalnej Niemiec. Nie był tam zatrudniony. Jako osoba ubiegająca się o azyl polityczny korzystał ze świadczeń socjalnych. Sąd nie znalazł podstaw do zaliczenia Ryszardowi O. pobytu w Niemczech do okresu zatrudnienia wymaganego w myśl art. 32 w

związku z art. 33 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), powoływanej dalej jako „ustawa o z.e.p.”, do przyznania wnioskowanego świadczenia. Podstawy takiej nie może stanowić art. 11 ust. 2 ustawy o z.e.p., gdyż wśród enumeratywnie wyliczonych okresów równorzędnych z okresem zatrudnienia ustawodawca nie pomieścił sytuacji zaistniałej w rozpoznawanej sprawie. Sześcioletniego pobytu za granicą w oczekiwaniu na azyl polityczny nie można traktować jako czasowego pozostawania bez pracy z powodu niemożności jej otrzymania, o którym traktuje art. 11 ust. 2 pkt 14 ustawy o z.e.p.

Ryszard O. zaskarżył ten wyrok apelacją i nie precyzując zarzutów wniósł o jego zmianę przez ustalenie prawa do renty lub o uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu albo Sądowi pierwszej instancji. Twierdził, że jako uchodźca polityczny podlegał w Niemczech ubezpieczeniu społecznemu. Pobierał świadczenie socjalne i korzystał z bezpłatnego leczenia. Jego zdaniem uzasadnia to, zgodnie z postanowieniami umowy o zabezpieczeniu społecznym zawartej między Polską i Niemcami w dniu 8 grudnia 1990 r., zaliczenie okresu pobytu w Republice Federalnej Niemiec do okresu zatrudnienia w kraju. Podnosił, że do wyjazdu z kraju był zmuszony przyczynami politycznymi, wobec czego błędne jest ustalenie Sądu, że wyjazd do Niemiec był jego wolnym wyborem.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 5 listopada 1997 r. [...] oddalił apelację. Sąd uznał za prawidłowe ustalenia stanowiące faktyczną podstawę rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku. W pełni też podzielił ich ocenę prawną. W uzupełnieniu podstawy prawnej rozstrzygnięcia wskazał na przepisy ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), powoływanej dalej jako „ustawa rewaloryzacyjna”, które przyjmują zasadę, iż przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości priorytetowe znaczenie ma opłacenie składki na polskie ubezpieczenie. Wnioskodawca przed dniem wejścia tej ustawy w życie nie pozostawał w sytuacji, którą można by uznać za uzasadniającą zwolnienie z opłacania składki.

Powyższy wyrok Ryszard O. zaskarżył kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego, a to art. 32 i 33 ustawy o z.e.p., przez przyjęcie, że okres pobytu w RFN nie jest okresem zaliczalnym do stażu ubezpieczenia, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie renty lub o jego uchylenie i przekazanie

sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji. Wywodził, że skoro jako uchodźca polityczny nie mógł podjąć legalnie pracy i pobierał zasiłek socjalny, to okres taki jest równorzędny z okresem zatrudnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest środkiem prawnym, którego granicami - podstawami i wnioskami - Sąd Najwyższy jest związany. Ryszard O. nie wskazał jako podstawy kasacji naruszenia przepisów postępowania wobec czego ustalony w postępowaniu apelacyjnym stan faktyczny należy uznać za prawidłowy i wiążący przy ocenie zasadności wniesionego przez niego środka zaskarżenia.

Jednym z warunków nabycia prawa do renty inwalidzkiej jest, zgodnie z art. 32 pkt 2 ustawy o z.e.p., posiadanie określonego okresu zatrudnienia. Dla ubezpieczonego, którego inwalidztwo powstało po ukończeniu 30 roku życia, okres ten wynosi 5 lat (art. 33 ust. 1 pkt 5 ustawy o z.e.p.). Według art. 33 ust. 2 ustawy o z.e.p. w przypadku, gdy w chwili zgłoszenia wniosku o świadczenie ubezpieczony nie pozostaje w zatrudnieniu, ów pięcioletni okres powinien przypadać na dziesięciolecie liczone wstecz od daty powstania inwalidztwa.

Ryszard O. jest inwalidą II grupy od stycznia 1995 r. Ani w czasie powstania inwalidztwa, ani w chwili zgłoszenia wniosku o rentę nie był zatrudniony. W okresie od 31 stycznia 1985 r. do 31 stycznia 1995 r. legitymuje się stażem rentowym wynoszącym 2 lata, 6 miesięcy i 14 dni. Od 15 września 1987 r. do 13 maja 1993 r. przebywał w RFN nie pracując tam i nie będąc ubezpieczonym z tego tytułu. Nie opłacał składki na ubezpieczenie społeczne ani w Niemczech ani w Polsce. Problem prawny w sprawie sprowadza się do tego czy ów okres pobytu za granicą jest którymś z okresów składających się na strukturę stażu rentowego. Strukturę tę tworzą okresy składkowe (art. 2 ust. 1 ustawy rewaloryzacyjnej), okresy uważane za okresy składkowe (art. 2 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej), składkowe uzupełniające (art. 5 ustawy rewaloryzacyjnej) oraz nieskładkowe (art. 4 ustawy rewaloryzacyjnej). Wszystkie one wymienione są taksatywnie.

Obowiązek ubezpieczenia pozostaje w związku z zatrudnieniem i to na terytorium Polski. Wnioskodawca przebywał w Niemczech nie pracując. Sąd Apelacyjny trafnie stwierdził, że okresu tego nie można zakwalifikować jako czasowego pozostawania bez pracy w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 6 ustawy rewaloryzacyjnej. W uzu-

pełnieniu podanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumentacji, że okresu sześcioletniego nie można traktować jako „czasowego” pozostawania bez pracy, należy dodać, iż pozostawanie bez pracy nie miało miejsca na obszarze Państwa Polskiego, a nadto nie wynikało z niemożności jej otrzymania. Pobytu skarżącego w Niemczech nie da się także zakwalifikować jako działalności określonej w art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy rewaloryzacyjnej. Nie przedłożył on żadnego dokumentu, który w myśl art. 6 ust. 9 ustawy rewaloryzacyjnej pozwalałby na uwzględnienie tego okresu jako nieskładkowego.

Wbrew odmiennemu stanowisku Ryszarda O. nie jest możliwe zaliczenie spornego okresu do stażu ubezpieczeniowego na podstawie zawartej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec umowy o zabezpieczeniu społecznym, sporządzonej w Warszawie dnia 8 grudnia 1990 r. (Dz. U. Nr 108, poz. 468). Umowa ta w zakresie ubezpieczenia rentowego dotyczy wzajemnej zaliczalności okresów ubezpieczeniowych uprawniających do świadczeń rentowych u każdej ze stron (art. 17). W odniesieniu do Ryszarda O. mogłaby mieć zastosowanie tylko w razie wykazania, że podlegał on ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów niemieckich. Zasiłek i świadczenia lecznicze, które przyznano wnioskodawcy nie są świadczeniami ubezpieczeniowymi, lecz socjalnymi, opiekuńczymi (z pomocy społecznej).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====